

Tisztelt Olvasó!

Tisztelt Olvasó!

Megérkezett az ős, Szent Mihály napja a pásztorok ünnepe. A földet művelő, jószágot tartó gazdaember az igazi tavasz beköszöntését az április végi György-naptól várja, a télre is mutató őszi évnegyed kezdetét a szeptembert búcsúztató, híres-neves Mihály névünnepestől számítja. Régebben erre utalóan is emlegették ilyenkor már a számadásra készülő pásztorok a kesernyésen tréfás mondást: "Hej, áldott volt a Szent György, de átkozott a Szent Mihály!" A népi vallásossággal összefonódott két szent tisztelete hazánkban egyidős a kereszténységet felvevő államalapítással. Olyannyira, hogy például a sárkányölő György vitéz és a szintén katonaszent Mihály arkangyal alakja a magyar Szent Korona abroncsának zománcképei között is helyet kapott.

Az idei év biztatóbb kitelelést ígér, mint az elmúlt igen nehéz, téli takarmányokban szűk esztendő. Az állatok felvásárlási ára (hús ár) a várakozásainknak megfelelően alakult. A tej árának változására, pedig a 2005 évre megkezdődött tejértékesítési tárgyalások szerződés kötése adnak biztatást. Reméljük, egy a termelők számára is elfogadható tej árat sikerül kinek-kinek kialakítani felvásárlójával.

Tisztelt Egyesületi Tagok! A Nemzeti agrár környezetvédelmi pályázaton nyertes tagjaink figyelmét szeretném felhívni az igazolások kérésére. Még nem jelent meg semmilyen dokumentáció, így az idő biztosan rövid lesz majd az igazolások kérésére, az ellenőrzésre és az igazolások kiadására. Az elmúlt évhez hasonlóan igyekszünk a gyors korrekt ügyintézés érdekében mindent megtenni, amennyiben Egyesületünk állítja ki az igazolást. Kérem, figyeljék a megjelenő rendeleteket és segítsék munkánkat!

Füller Imre
ügyvezető igazgató, MTE

TARTALOMJEGYZÉK

Farmer Expo, Debrecen	4
Szakmai bemutató	5
A hegyitarka tenyésztés aktuális problémái	6
Az eső sem ártott a Tarka Fesztiválnak	7
Family Kft., Mesterháza	8
Kircsi Zoltán, Hajdúszoboszló	9
Az állatvédelem aktuális kérdései...	10
Emlékezők	12
Magyartarka növendék bikák vágási adatainak értékelése	14
Szarvasborjú a tehéncsorda közepén	16
Tóth Róza	17
Tenyésztőszervezeti felülvizsgálatok a MTE-nél	18

Készült a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium támogatásával

A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
információs lapja

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Holló István
Dr. Húth Balázs
Ments András
Dr. Stefler József

Főszerkesztő: Füller Imre

Szerkesztőség:
Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
Egyesületi Iroda
7150 Bonyhád, Zrínyi út 3.
tel.: 74/451-022, fax: 74/450-022
e-mail: magyartarka@axelero.hu
web: http://www.magyartarka.hu

ISSN 1587-9305

Kiadó: Magyartarka Tenyésztők Egyesülete
2755 Kocsér, Kossuth u. 3.
tel.: 53/558-531
e-mail: mtarka@matavnet.hu

Felelős kiadó: Tóth Róza
Lektor: Vadászné Varnyú Anikó
DTP: Szalai Norbert

Nyomda: Pethő & Társa Nyomda
Megjelenés: negyedévente 1.000 példányban

Békési Imre szakbizottság elnöke, MTE

FARMER EXPO, DEBRECEN

A XIII. Nemzetközi Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Kiállítás és Vásár, ismertebb néven a Farmer Expo 2004 augusztus 18-21. között került megrendezésre Debrecenben.

Egyesületünk három gazdaságból 27 db állattal képviseltette magát.

Debrecen hagyományosan az ivadékcsoportok versenye, a tejelőfajtáknál ezért ez elsősorban a spermaforgalmazók megmérettetésének színtere.

A Magyartarka fajta, mivel az OMT Rt.-től származó szaporító anyaggal dolgozunk, inkább a

kiállító gazdaságok bemutatkozásának ad lehetőséget.

Három bírálati osztályban és az ivadékcsoportok versenyében került sor show-bírálatra, amit Vágó Barnabás az Egyesület küllemi bírálója végzett, majd nagy érdeklődés közepette a sorrend kialakítása után indokolt is.

A show-bírálat helyezettjei

I. Bírálati osztály

(Magyartarka szűz üszők) 10 db

1. hely 1146 haszn. sz. 14588 Kocséri Rába Hillman apaságú üsző
Teny. és tulajd. Petőfi Mezőgazdasági Kft., Derecske

2. hely 3073 haszn. sz. 14500 Mindszenti Refrén Zitát apaságú üsző
Teny. és tulajd. Béke Mg. Szövetkezet, Hajdúnánás

3. hely 1766 haszn. sz. 16599 Bonsai apaságú üsző
Teny. és tulajd. Béke Agrárszövetkezet, Hajdúböszörmény

II. Bírálati osztály

(Magyartarka vemhes üszők) 11 db

1. hely 0976 haszn. sz. 14427 Bonyhádi Rex Halling apaságú vemhes üsző
Teny. és tulajd. Béke Agrárszövetkezet, Hajdúböszörmény

2. hely 1008 haszn. sz. 14588 Kocséri Rába Hillman apaságú vemhes üsző
Teny. és tulajd. Petőfi Mezőgazdasági

Kft., Derecske

3. hely 1001 haszn. sz. 14588 Kocséri Rába Hillman apaságú vemhes üsző
Teny. és tulajd. Petőfi Mezőgazdasági Kft., Derecske

III. Bírálati osztály

(Magyartarka tehenek borjaikkal) 3 db

1. hely 0371 haszn. sz. 8958 Arabeszk Bernd apaságú tehén 13951 Német Hold apaságú bikaborjával
Teny. és tulajd. Petőfi Mezőgazdasági Kft., Derecske

Ivadékcsoportok versenye 6 db

1. hely 14588 Kocséri Rába Hillman apaságú vemhesüsző csoport (0959, 1001, 1008) üszők tenyésztője és tulajdonosa Petőfi Mezőgazdasági Kft., Derecske

2. hely 16599 Bonsai apaságú szűz üsző ivadékcsoport (1766, 1887, 2025) üszők tenyésztője és tulajdonosa Béke Agrárszövetkezet, Hajdúböszörmény

3. hely 14588 Kocséri Rába Hillman apaságú szűz üsző ivadékcsoport (1116, 1139, 1146) az üszők tenyésztője és tulajdonosa Petőfi Mezőgazdasági Kft., Derecske

Különdíjak

OMT Rt. különdíj

Derecske Petőfi Mezőgazdasági Kft.-nek az ivadékcsoportok versenyében győztes 14588-as Rába Hillman vemhes üszők bemutatásáért.

Magyartarka Tenyésztők Egyesület különdíja

Béke Mg. Szövetkezet Hajdúnánásnak, Bonyhádi Rex Halling szűz üsző ivadékcsoport bemutatásáért.

Magyartarka Tenyésztők Egyesület különdíja

Fejt Magyartarka állatok színvonalas bemutatásáért a Béke Agrárszövetkezetnek Hajdúböszörmény.

Három napon is sorkerült fajtabemutatóra. Dr Húth Balázs, az Egyesület Szakbi-

zottságának tagja ismertette és népszerűsítette a fajtát, beszélt a fajta múltjáról, jelenéről s a jövőbeni lehetőségeiről.

A vásárra kilátogató közönség elismerően nyilatkozott a szépen előkészített és szakszerűen felvezetett állatokról.

Augusztus 20-án került sor az élőállat árverésre.

Tavalyihoz hasonlóan Ments András az Egyesület alelnöke vezette le és mutatta be az állatokat.

Ismertette a show-bírálat alkalmával elért helyezéseiket, származásukat és a tenyésztés során elért eredményeiket.

A bemutatott szép állatoknak és a pörgő és profi levezetésnek köszönhetően a felvezetett nyolc állat mindegyike el-
kelt.

Négy szűz üsző került kalapács alá, a ki-
kiáltási ár 200.000,- Ft volt. 1 db. állat ki-
kiáltási áron, 1 db. 205.000,- Ft-ért, 2 db.
220.000,- Ft-ért kelt el.

A vemhes üsző licit 260.000,- Ft-ról in-
dult, az állatok 290.000,- Ft, 300.000,-
Ft, 310.000,- Ft és 325.000,- Ft áron kel-
tek el.

A közönség és az eladó gazdaság is
(Derecske Petőfi Mg. Kft.) megelégedéssel vette tudomásul az üzletet.

Egyesületünk látogatói pavilonjában szórólapokkal, frissítővel és szakembereivel állt tagjai és az érdeklődő közönség rendelkezésére.

A közreműködőket, a kiállítókkal és az Egyesülettel kapcsolatban lévő meghívottakat a három kiállító gazdaság jóvoltából mind a négy napon - Hajdúnánás Béke Mg. Szövetkezet, Béke Agrárszövetkezet Hajdúböszörmény, Derecske Petőfi Mezőgazdasági Kft. - marhapörkölttel és Hortobágy környéki tájéttel (slambuccal) vendégelte meg.

Összegezve a rendezvény eseményeit és eredményeit, nyugodtan mondhatjuk, hogy egy színvonalas és sikeres kiállítást tudhatunk magunk mögött.

Zándoki Béla vezérigazgató, OMT Rt.

SZAKMAI BEMUTATÓ

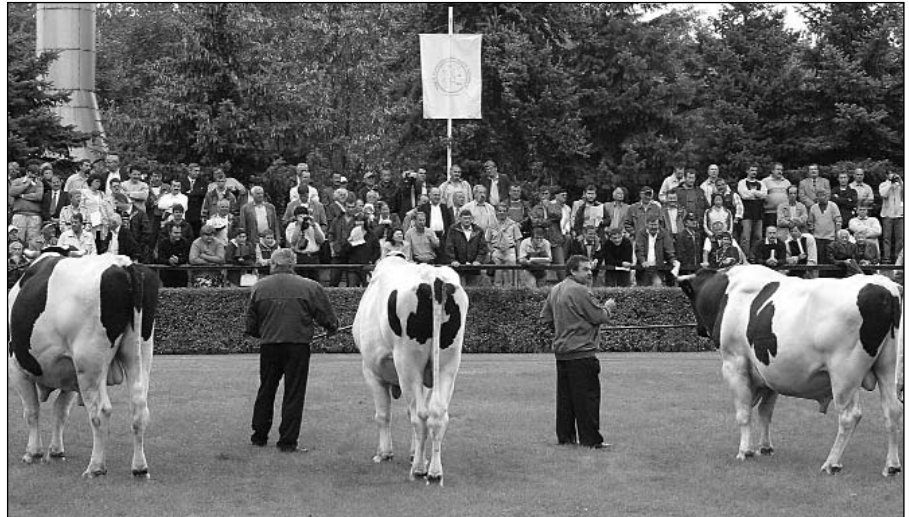
A szarvasmarhatenyésztők számára mindig jelentős élményt nyújt tenyésztői munkájuk eredményeinek-, a jelen és jövő tenyészbikáinak megismerése.

Résztvénytársaságunk szakmai programként minden évben megrendezi tenyészbika bemutatóit.

A szombathelyi telepen a 2004. május 16-án megrendezett szakmai tanácskozáson és bemutatón az állatvédelem aktuális kérdései mellett, a magyartarka tenyészbikák eredményeit ismerhették meg a tenyésztők és "személyesen" is találkozhattak velük. Erről az eseményről lapunk már korábban, részletesen beszámolt.

Az eddigi szokásoknak megfelelően a gödöllői telephelyen szeptember hónapban rendeztük meg a bemutatót, melynek különös aktualitást adott, hogy 30 éve kezdődtek meg a telephely beruházási és kivitelezési munkálatai. Ebből az alkalmából megjelent vendégeinknek azzal is kívántunk kedvezni, hogy a rendezvényen megrendelt szaporítóanyagból 30 % árkedvezményt biztosítottunk.

A gödöllői rendezvény is jelentős szakmai érdeklődést váltott ki, a mintegy

500 hazai tenyésztőn kívül megjelentek Társaságunk külföldi partnerei, a Cseh Köztársaságból a NATURAL-, Horvátországból az eszéki Mesterséges Termékegyítő Állomás-, Szlovákiából az INSEMAS-, Németországból az ALTAGENETIC szakemberei.

A rendezvény program szerinti megnyitása után a főszerepet a tenyészbikák vették át. Bemutatásra kerültek az ivadékeljesítmény vizsgálat alatt álló, valamint a minősített tenyészállatok. Színesítette a programot a holstein-fríz show-bírálat.

A résztvevők megismerhették Társaságunk jelenlegi legjobb holstein-fríz tenyészbikáját, a 15381 központi lajstrom-

számú TÓBIÁST, a magyar Top lista 2. helyezettjét.

A rendezvény alkalmából díjaztuk a legmagasabb élettelsítményt elért magyartarka tehenet, amely díjat a kocséri termelő-szövetkezet részére adtuk át.

A résztvevők számára kulináris élvezetet jelentett a kimagasló hústenyésztéssel bíró 15511 TAKAROS magyartarka tenyészbika utódjának sült formájában történő megkóstolása.

Köszönet a jól sikerült szakmai rendezvény támogatásában, bonyolításában részt vevő valamennyi szervezetnek és munkatársnak, valamint az érdeklődőknek és a meghívott vendégeknek.

Dr. Húth Balázs szakbizottsági tag, MTE

A HEGYITARKA TENYÉSZTÉS AKTUÁLIS PROBLÉMÁI

Ezzel a címmel rendezett kétnapos szakmai szemináriumot szeptember 1-2. között a Brnói Egyetem Mezőgazdaság tudományi Kara és a Cseh Hegyitarka Tenyésztők Egyesülete. A látványos tenyészállat kiállítással egybekötött rendezvénynek a Prága alatti, festői szépségű Radesinska Svatka adott otthont, ahová a rendezők a cseh szakemberek mellett népes nemzetközi delegációt is meghívtak. Képviselték magukat Németország, Ausztria, Olaszország és Szlovákia tenyésztői. Hazánkat Füller Imre ügyvezető igazgató és dr. Húth Balázs szakbizottsági tag képviselték. Az előadók által az érdeklődők betekintést nyerhettek Csehország, Olaszország és Magyarország hegyitarka tenyésztésébe. Nagy érdeklődést és élénk vitát váltott ki Dr. Dr. H.c. Horst Krausslich professzor eszmefuttatása "Quo vadis hegyitarka tenyésztés" címmel. Az alábbiakban az elhangzott előadások legfontosabb gondolatait igyekeztem összefoglalni - terjedelmi korlátok miatt - a teljesség igénye nélkül.

A vendéglátó ország mezőgazdaságáról, ezen belül a cseh szarvasmarha-tenyésztés helyzetéről, megoldandó feladatokról Dr. Josef Kucera a csehországi Tarkamarha Tenyésztők Egyesületének ügyvezető igazgatója számolt be.

Csehország 10,3 millió lakosának mintegy 4,3%-a él a mezőgazdaságból. Az ország szarvasmarha állománya 1,5 millióra tehető, amelyből 48,2% a hegyitarka részaránya. Az ország Európa azon kevés régiói közé tartozik, ahol a hegyitarkát döntően nagyüzemi termelési struktúrában tartják. Ez számokban azt jelenti, hogy az állomány közel 95%-a (nem tévedés!) 100 tehénnél nagyobb telepeken termel és az 500 tehénnél nagyobb gazdaságok részaránya megközelíti a 40%-ot. Természetesen a leírtakból következik, hogy a tehénállomány 66%-a 1.000 hektárnál nagyobb földterülettel rendelkező gazdaságokban termel. 2002-ben 222.065 cseh tarka tehenet

vontak teljesítményvizsgálatba. A tehénállomány termelési paraméterei az eltérő agroökológiai környezethez igazodva számottevő eltérést mutatnak. Az ország hegyvidéki területein, ahol a takarmányozás alapját döntően a legelő és a belőle készült fűszénázs biztosítja mérsékelt hozamokkal számolhatunk: 130.274 zárt laktáció átlagában 5.528 kg tej, 4,26% tejszír- és 3,46% tejfehérje tartalom mellett. A két ellés közti idő kedvezőbb, mint a magyartarka esetében, 397 nap. Az ország síkvidéki területein, ahol a szarvasmarha takarmánybázisát döntően kitevő silókukorica jó minőségben és magas hozamokkal megtermelhető, a laktációs átlagtermelés 5.904 kg tej az előzőekben ismertetett beltartalmi paraméterekkel. A bikanevelő tehenek termelése 9.236 kg tej, 4,10% tejszír és 3,63% tejfehérje tartalom. A tejtermelés ellenőrzést csaknem 100%-ban A4-módszer szerint végzik, tehát a havonkénti tejmenyiség méréshez kapcsolódik a beltartalmi paraméterek rögzítése.

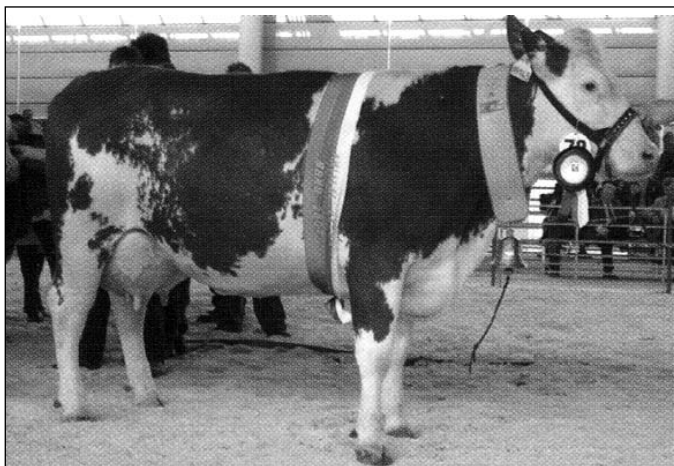
A sajátteljesítmény vizsgálatba állított tenyészbika jelöltek életrajzi testtömeg gyarapodása 1433 g. A tenyészbikák hústenyésztékének megállapításához a hazánkban is használatos módszert alkalmazták, tehát 8-12 himivaru utód meghizlalása és minősítő vágása után kerül meghatározásra. Az eredmények alapján az utódcsoportok hizlalás alatti testtömeg gyarapodása 1124 g/nap. A cseh tenyésztő kollégák a német és osztrák gyakorlathoz igazodva dolgoznak az ún. ökonómiai összevont tenyészérték index (GZW) meghatározásán, amely munkálatok előkészítési stádiumban vannak.

A cseh hegyitarka tenyésztés

tenyészcélja igazodik az európai irányzathoz, nevezetesen egy magas szintű tejtermelés mellett kiváló hústermelő képességgel rendelkező tehénállományok kialakítása a cél, amelyek a hosszan tartó, gazdaságos termelést elősegítve kimagasló Fitness-tulajdonságokkal bírnak. A küllemi tulajdonságok közül kiemelt figyelmet fordítanak a tőgyalakulásra, a jó konstitúcióra és a korrekt láb-szerkezetre.

Füller Imre ügyvezető igazgató a magyartarka fajta tenyésztését foglalta össze képekkel és ábrákkal jól illusztrált előadásában. Szólt arról, hogy nálunk, a néhány több száz tehenet tartó gazdaság mellett - Csehországgal ellentétben - elsősorban a kis és közepes méretű gazdaságokban foglalkoznak hegyitarka tenyésztéssel. Az elmúlt években fokozódó érdeklődés mutatkozott meg a magyartarka húsirányú hasznosítása iránt. Ehhez igazodva dolgozták ki az Egyesület szakemberei a hústenyészték számítás megbízható alapjául szolgáló hizlalás és minősítő vágások módszerét, végrehajtásának gyakorlatát.

Természetesen a magyar tenyésztők is fontosnak tartják a fitness-tulajdonságok javítását, amelynek első lépéseként a tőgyegészség indikátorának is tartott szomatikus sejtszámra kezdődtek meg a tenyészérték számítások, valamint megfelelő számú alapadat birtokában a te-

AZ ESŐ SEM ÁRTOTT A TARKA FESZTIVÁLNAK

nyészbikák fejési sebesség tényezéértéke is hamarosan meghatározásra kerül.

Élénk vitát váltott ki a hallgatóság körében Dr. Dr. H.c. Horst Krausslich professzor "Merre tovább hegyitarka tenyésztés?" című előadása, amelyben a nemzetközi a szakmai körökben méltán népszerű, kiváló szakember felvetette a tarka marha és a holstein-fríz közötti hasonállat előállító keresztezés lehetőségeit. Véleménye szerint a hegyitarka vérhányadnak köszönhetően a keresztezett F1-generációban a fajtatípusa holstein-fríz tehenekhez képest javul a hasznos élettartam és a két ellés közt eltelt idő, valamint javuló tendencia figyelhető meg az ún. fitnesz-tulajdonságok tekintetében is. Az előadó utalt rá, hogy Észak-Németország néhány holstein-frízzel foglalkozó üzemében kedvező tapasztalatokat szereztek a vázolt keresztezési konstrukcióval kapcsolatban. Krausslich professzor a fajtatípusa tenyésztésén túlmenően elsősorban ebben látja a hegyitarka fajtakör további jövőjét, versenyképességének fenntartását.

A két napos szakmai rendezvényre egy példásan szervezett, csodálatos tenyészállatokat felvonultató kiállítás tette fel a koronát, ahol a bemutatott szűz és vemhes üszők, valamint az első és több-laktációs tehenek csoportját Johann Tanzler a wieselburgi Nő. Genetik munkatársa, az Európai Hegyitarka Tenyésztők Szövetsége küllem munkacsoportjának vezetője rangsorolta.

A két nap alatt betekintést nyerhetünk a cseh szarvasmarha-tenyésztés és ezen belül a hegyitarka tenyésztés aktuális problémáiba. Az ország tenyésztői kultúrája magas színvonalú, a fajta fejlesztéséhez nélkülözhetetlenül szükséges genetikai potenciál adott. A kettőshasznosítási irányon belül a tenyésztők lényegesen markánsabban képviselik a tej-hús irányt, amely a hazai tenyésztéshez viszonyítva leginkább a magasabb tejtermelésben és a tehénállomány nálunk megszokottnál jóval gyengébb izmoltságában mutatkozik meg szembevetően.

Immár negyedik alkalommal rendezte meg a Tarka Fesztivált Bonyhádon a Város Önkormányzata: a HON-LAP.Bonyhád, a Magyar Tarka Tenyésztők Egyesülete, a Pannónia Rt., a Völgyesség-Hegyhát Takarékszövetkezet, a Vörösmarty Mihály Ifjúsági és Művelődési Központ. A kétnapos rendezvény ebben az évben is ezeket vonzott szakmai- és szórakoztató programjaival.

A VIII. Bonyhádi Állategészségügyi és Állattenyésztési Tanácskozássra több mint 300 szakember érkezett az ország minden tájáról. A szabadtéri konferenciát a sült ökör illata lengte be, miközben a jelenlévők meghallgatták Dr. Németh Imre földművelésügyi- és vidékfejlesztési minisztert, (Az állattenyésztés jövője az Európai Unióban. Az agrárágazat időszzerű kérdései.) és Dr. Hanzséros Ferenc FVM vezető főtanácsost (Az állatvédelem aktuális kérdései az EU-csatlakozás után, különös tekintettel a szarvasmarha tenyésztésre.).

A móri ökörsütő, Gárdonyi Ferenc már visszatérő vendége a Tarka Fesztiválnak, hisz a szervezők és az ingyencsoki fogyasztói egyaránt elégedettek a munkájával. Az ökör csütörtökön 19 órakor került fel a nyársra, s kezdetét vette az ízesítés, fűszerezés, majd a hús befőltetése. Az alágyújtás után a szakemberek kényelmes székeket tettek a tűz közelébe, és egész éjszaka sütték a nyársra húzott állatot. Másnap 13 órakor táltatták a finomságot. Az előtte csak sóval, paprikával fűszerezett, pácolt húst megkenték fokhagymás lével, és kezdődhetett a jóízű falatozás. A mester, Gárdonyi Ferenc jókedvét még növelte, hogy ezen a pénteki reggelen kapta a telefonértesítést: megszületett a negyedik unokája!

A második alkalommal meghirdetett Tarka Fotópályázatra idén 69 fotós küldött összesen 293 szarvasmarhát ábrázoló képet, ebből 112 fotót tekinthettek meg az érdeklődők a művelődési központban. Az értékelő zsűri tagjai voltak: Ornódi László, a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoportok Országos Szövetségének alelnöke, Füller Imre, a Magyar Tarka Tenyésztők Egyesületének ügyvezető igazgatója, valamint Máté Réka, a HON-LAP.Bonyhád főszerkesztője. Az első helyezést Montvai Zsolt (Miskolc), a másodikat Kiss András (Kecskemét), a harmadikat pedig Fekete Zoltán (Budapest) nyerte el. A Magyar Tarka Tenyésztők Egyesületének különdíját Juhász Miklós (Miskolc) érdemelte ki.

A fesztivál első napjának délutánján a helyi fellépők mellett színpadra lépett a pécsi

Eurodance 2000 Táncstúdió, a könnyűzene barátai az Utazók és a Kozmix együttesnek tapsolhattak. Az esti bál egyszer félbeszakadt az eső miatt, de aztán a Royal zenekar fölé kifeszített tető védelmet nyújtott a zenészeknek és hangszereknek, a táncosokat pedig nem zavarta az eső - így folytatódott a jó hangulatú rendezvény.

A Tarka Fesztivál második napja is esővel kezdődött, így a délelőtti gyerekprogramokat még a művelődési központban tartották. Itt nagy sikert aratott a MárkuSzínház előadása és a kézműves foglalkozások is sok gyermeket vonzottak. Eközben az Apropó Motorosklub tagjai - akik már harmadik éve lelkes közreműködői a fesztiválnak - egy kiadós reggeli motorozással ébresztették, toborozták a lakosokat.

A délutáni program - immár a szabadtéri színpadnál - 15 órakor kezdődött. Az időjárás még egyszer megpróbálta elrontani a fesztivált, de mikor "látták", hogy a közönség 20 perces eső után is - behúzódvá ernyők és eszerek alá - kitartóan áll a színpad körül, feladta. Kisütött a nap. A "Főzőcske" keretében idén több mint 130 bográcsban, illetve üstben főtt marhahús, közel kétezer főnek készült el itt a vacsorája. Közben a színpadon helyi együttesek, táncosok és zenészek mellett Éles István humorista, az R-Port együttes és Csepregi Éva teremtetett remek hangulatot. Az esti bált az öt-éves jubileumát ünneplő Dynamic zenekar muzsikálta, akiket a szervezők ajándékokkal halmoztak el, és tűzijátékban sem volt hiány.

A IV. Tarka Fesztiválon (ahogy azt már a jelenlévők megszokhatták) ismét több alkalommal feltűnt két magyar tarka szarvasmarha - persze csak jelmezesek képében. A jó ritmusérzékét felmutató duót Csepregi Éva is felhívta magához a színpadra, ahol táncudásukkal elkápráztatták a közönséget. A rendezvény idején sztárvendégei valamennyien jól érezték magukat, és mivel további fellépésre sem siettek, így szívesen elidőztek Bonyhádon. A rajongók nagy örömeire valamennyien osztottak autogramot is, majd a marhapörkölt mellett nem maradhatott el a díjnyertes bonyhádi borok kóstolása sem.

A rendezők 2005-ben meghirdetik a III. Tarka Fotópályázatot, és az V. Tarka Fesztiválra további meglepetésekkel is készülnek. Érdekes lesz ellátogatni Bonyhádra jövőre is, augusztus 12-13-án várunk minden mulatni vágyó érdeklődőt!

Harmat Ákos tenyésztésvezető, MTE

FAMILY KFT., MESTERHÁZA

Cikksorozatunk jelen számában Egyesületünk alelnökének, Ments Andrásnak és édesapjának, Ments Sándornak a családi gazdaságát mutatjuk be. A vállalkozás a Vas megyei Mesterházán található, a családi házhoz tartozó területen. A telep arra is jó példa, hogy miként lehet egy kétszáz szarvasmarhát számláló gazdaságot üzemeltetni a falu főutcáján, a szomszédok és a falu zavarása nélkül.

Ezen a helyen a múlt század eleje óta folyamatos az állattartás, a családnak mindig volt legalább két-három tehene. A háztájiban tartott tehénnel 1958-ban 15,5 liter tejet termeltek, míg 1960-ban már 24,9 literes napi termelésű állatuk is volt. Az immár nyolcvannyolc éves Sanyi bácsi ma is aktív szerepet vállal a telep irányításában, folyamatos nyilvántartással rendelkezik az elmúlt több, mint hatvan év tenyésztési és termelési adatairól. Ez a munka most is órá járul, de most már nyolcvan tehén és szaporulata tartozik a keze alá, így valóra válhatott az, amiért egész életében dolgozott, egy működőképes családi vállalkozás. A gazdaság "újkori" története 1992-ben kezdődött, amikor a Szövetkezetből kilépve, a résztulajdon fejében elhozott két tehénrel és négy szűzűszővel gyarapodott a létszám. Őket a következő évben tíz törzskönyvezett szűzűsző, majd húsz - szintén ismert származású - vemhes üsző követte. Ezzel egy időben a régi gazdasági épületeket felújították, de maradtak a kötött tehéntartásnál, vezetékes fejőberendezéssel. Az állatlétszám folyamatos növekedése, és a növekvő munkaerőhiány újabb beruházást igényelt, így 1998-ban építettek egy nyolcszáz négyzetméteres kötetlen, mélyalmos istállót, valamint egy 2x5 állásos fejőházat SAC automata kehelylevegővel és masztitisz indikátorral ellátott fejőberendezéssel. A régi, kötött istállók jelenleg a bikahizlalást szolgálják. A jellemző gyakorlattal ellentétben a bikákat végsúlyra hizlalják, míg a napi 1100-1200 liter tejet a répcelaki tejüzembe szállítják. Mivel a telepet is-

mert származású tenyészállatokkal népesítették be, és folyamatosan a legjobb hazai, osztrák és német bikák szaporítóanyagával termékenyítettek, kézenfekvő volt, hogy a tenyészet részt vegyen az Ivadék-teljesítményvizsgálati programban, valamint a tenyészbika előállításban. A bikanevelő tehenek kijelölése két éve kezdődött, és az első célpárosításból született bikaborjú már beszállításra vár

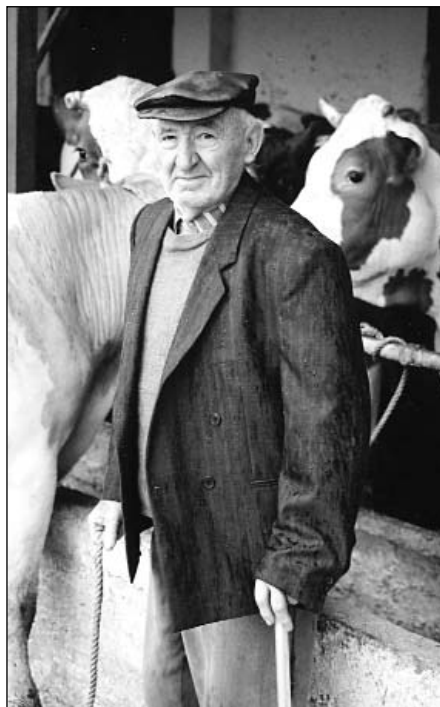
az OMT Rt. Szombathelyi Állomására, a tavalyi évben pedig három, természetes fedeztetésre alkalmas tenyész bikát értékesítettek. A múlt évben az átlagos termelés 5749 liter tej volt 4,3 % zsír- és 3,56 % fehérjetartalom mellett, és tizenöt tehenük szerepel - tenyészértékük alapján - a legjobb ötszáz tehenet tartalmazó toplistán. A gazdasághoz 260 hektár terület tartozik, amelyből 35 hektár a legelő.

A takarmányozás monodietikus, kukorica-szilázsra alapozott. Mivel nem rendelkeznek alkalmazott inszeminátorral, a termékenyítések időzítése és az ivarzások nyomon követése sokáig problémát okozott, így megpróbálkoztak a hormonális ivarzás-szinkronizálással, amelyet évek óta sikerrel alkalmaznak. A gazdaságból származó hízbika harmadik helyezést ért el a 2000-es OMÉK-on, és azóta is minden évben részt vesznek a kaposvári Pannon Állattenyésztési Napokon, mint regionális kiállításon. Itt, a tavalyi évben, elsőbörjas tehenük nagydíjas lett, míg ugyanez az állat - immár a többlaktációs tehenek között - második helyezést ért el, és elhozta a legszebb tőgyű tehennek járó különdíjat is.

Sanyi bácsi legnagyobb öröme agrármérnöknek tanuló unokája is folytatja

a családi hagyományokat, és szabad idejében a gazdaságban dolgozik. A bemutatott gazdaság jó példa arra, hogyan lehet sikerrel üzemeltetni egy tehenészetet a családi gazdaság keretein belül, és hogyan tudnak generációk együtt dolgozni a vállalkozás sikeréért.

Vágó Barnabás küllemi bíráló, MTE

KIRCSI ZOLTÁN, HAJDÚSZOBOSZLÓ

Tisztelettel köszöntöm a Magyartarka rendszeres és nem rendszeres olvasóit idén utoljára. Aki nyomon követi minden számban a "Bemutakozunk" cikkeit, az már valószínűleg várja, hogy a következő számban vajon melyik tenyésztőtársukról tudhatnak meg sok érdekes dolgot. Friss számunkban egy olyan tenyésztőt választottam bemutatásra, aki legtöbbünk számára még ismeretlen, mert őt először a debreceni Farmer Expon ismerhettük meg. Kircsi Zoltánról van szó. Ő volt az, aki - az idén is nagy sikerrel megrendezett - magyartarka vemhesüsző árverésen "bevásárolt". No, de ne rohanjunk ennyire előre.

Kircsi Zoltán anyai-és apai ágról is parasztgazdálkodó családok sarja. A szülői és a nagyszülői ház körül is mindig volt szarvasmarha és egyéb állat. Édesapja agrármérnökként egy nagyüzemben dolgozott. Zoltán már gyerekkorában megtanulta az állatok szeretetét és tiszteletét. Az 1990-es évek elején a család tulajdonába került egy állattartó telep, amely többfajta állat tartására is alkalmas lett volna: Ő azonban a szarvasmarha, ezen belül, a magyartarka tartása mellett döntött. A teleppel együtt több száz hektár föld is a kezük alá került. 7-8 éven át ebből élt a család. Tavaly vásárolt először

vemhes üszőket a derecskei Petőfi Mg. Kft.-től. Ezzel nem csak csodás állatok birtokába jutott, de a derecskei szakember, Békési Imre azóta is tanácsokkal látja el, ha valamiben bizonytalan. Döntése előtt felkereste Egyesületünket is, és tájékozódott a fajtaban rejlő lehetőségekről. Így jutott el Derecskére.

2003 nyarán vásárolt 16 db. származási igazolással ellátott vemhesüszőt, amellyel elindította tenyészetét. Az épületek hasznosítása mellett a gazdaságból kitermelődő melléktermékeket is felakarták használni. Felújították az istállókat és a kiszolgáló épületeket, valamint berendezkedtek húsmarhatartásra. A nyári legeltetés után kerülnek az istállóba az állatok, akkor, amikor már a növénytermesztési munkákkal végeztek.

Döntése beigazolódni látszik. Nagyon elégedett a született utódokkal, mert hozták az elvárásokat tömeggyarapodásban és vitalitásában is. A törzskönyvezett állomány, pedig lehetőséget adott arra, hogy itt is folytathassuk amit évekel ezelőtt elkezdtünk: a termelés-ellenőrzést.

Minden üszőszaporulat marad az állománybővítéshez. A bikákat 2-3 mázsás súlyban értékesítik. Rendelkezik 46 ha saját legelővel, amely mellé még közös

használatban bérel a Nemzeti Parktól 81 ha-t. Az 5 ha lucernának és az 5 ha csemegekukoricának fontos szerepe van a téli takarmányozásban. Kiegészítésként 60 ha kaszáló is van. Az idei takarmány bőséges, így akár állományfejlesztést is lehetővé tesz. A legelő teljesen rideg tartású. Sem karám, sem fedett hely nem található rajta. A telepi téli szállás nádfedelel, karámos, mélyalmos rendszerű.

Önálló gépparkkal rendelkezik szinte minden munkafolyamathoz. Csak egy betakarító gép hiányzik a teljességhez.

A tenyésztő 3-4 éven belül évente 100 választott vegyesivarú hízóalapanyaggal kíván a piacon megjelenni. Ehhez 120-130 tehénre van szüksége, ezeket saját szaporulatból és vásárlásból kívánja biztosítani. Itt utalok az írás elején már említett debreceni árverésre és "bevásárlásra", ahol sok szép díjazott tenyészállat került a tulajdonába, ezzel is tovább fejlesztve a létszámot és az állomány minőségét.

Várakozással figyeli a bikahizlalásban rejlő lehetőségeket is. A 9 hónapos kor után járó bikatámogatásokkal és a vágási támogatásokkal is számolva, jó lehetőséget lát a marhaágazat megerősödésére és egy jobb tenyésztői életre. Az idei évtől vállalta, hogy folytatja a hústermelésellenőrzését is.

Örülünk, hogy ilyen szemléletű és kitartó, új tenyésztőtársat tudhatunk magunk között. Kircsi Zoltánnak sikereiben, tapasztalatokban gazdag éveket kívánunk, és azt, hogy mindig találja meg örömét a szarvasmarhatenyésztésben.

Dr. Sélley Erzsébet megyei állatvédelmi felügyelő állatorvos, Vas megyei Állategészségügyi Állomás

AZ ÁLLATVÉDELEM AKTUÁLIS KÉRDÉSEI A SZARVASMARHATARTÁS TERÜLETÉN, AZ ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI JOGSZABÁLYOK TÜKRÉBEN

Magyarországon 1999. január 1-én lépett hatályba az 1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről, amely rövidesen módosításra került a 2002. évi LXVII. törvénnyel. Ezt követően folyamatosan jelentek meg a törvény végrehajtási rendeletei, amelyek a mezőgazdasági haszonállatok tartásának különböző területeit, a vágóállatok levágását, az állatkísérletek végzését, az állatok szállításának körülményeit szabályozzák húsz végrehajtási rendelet formájában. Ezt a sort a 2004. évi X. törvény zárja, amely a BTK módosításáról szól, miszerint az állatkínzás a bűncselekmény kategóriába került. A végrehajtási rendeletek közül legfontosabb a 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet a mezőgazdasági haszonállatok tartásának szabályairól, valamint az ennek módosítására született 20/2002. (III. 14.) FVM és a 72/2004. (IV. 29.) FVM rendeletek.

A fent említett jogszabályok értelmében az állattartó köteles:

- ✓ az adott faj, fajta élettani, viselkedéssel kapcsolatos igényeit figyelembe venni,
- ✓ szakszerűen gondozni az állatokat,
- ✓ szakszerűen takarmányozni, itatni az állatokat,
- ✓ a takarmányban és az itató folyadékban nem lehet fájdalmat vagy szenvedést okozó anyag,
- ✓ megfelelő időközönként megetetni, megitatni az állatokat.

Tilos szükségtelen fájdalmat, szenvedést, sérülést okozni az állatoknak.

Az állat tartási helyén gondoskodni kell arról, hogy:

- ✓ a világítás,
- ✓ a hőmérséklet,
- ✓ a relatív páratartalom,
- ✓ a levegő portartalma,
- ✓ a gázkoncentráció,
- ✓ a zaj (állandó, hirtelen, nagy zajnak kitenni tilos!)

értékei ne legyenek káros hatással az állatra.

Az előírások betartását az állategészség-

ügyi hatóság bármikor, egyéb célú ellenőrzésekkel egyidejűleg is ellenőrizheti. A helyileg illetékes állategészségügyi állomás az FVM által kiadott ellenőrzési listák felhasználásával legalább évente állatvédelmi ellenőrzést végez. Az ellenőrzés kiterjed:

- ✓ az állattartó és a tartási hely adataira,
- ✓ a tartási helyen lévő állomány adataira,
- ✓ az istállók és karámok állapotára,
- ✓ az itatóvíz és takarmány ellátásra,
- ✓ az állatokon történő beavatkozásokra.

Érzéstelenítés nélkül a következő beavatkozások végezhetők az állatokon:

- ✓ vérvétel,
- ✓ krotáliázás,
- ✓ tályogmegnyitás,
- ✓ bendőszűrcsapolás,
- ✓ bendőmágnes behelyezés,
- ✓ szondázás,
- ✓ vértelen szülészeti segítségnyújtás,
- ✓ naposkori szarvtalanítás,
- ✓ naposkori fattyúcsecs eltávolítás.

Mindezek az általános szabályozásokon túlmenően a hat hónapos kor alatti borjakra külön szabályozások vonatkoznak. Ezek az úgynevezett "fehérhúsú borjak" előállítására születtek az Európai Unió bizonyos tagállamaiban, melyet az összes tagállam alkalmazni köteles. A borjak tartására vonatkozó melléklet tartalmazza az alábbiakat:

Csoportos tartásmód esetén az állatok részére elegendő teret kell biztosítani, tilos a borjakat lekötöni, kivéve az etetés idejére, maximum egy órára. Az állatok csoportos tartásakor állatonként 150 kg-os tömegig legalább 1,5 m², 150-220 kg között legalább 1,7 m², 220 kg felett legalább 1,8 m² fekvőtér szükséges. Kéthetesenél fiatalabb borjak részére megfelelő almot kell biztosítani.

Szabad tartásmód esetén a szélsőséges időjárás elleni védelemről gondoskodni kell.

Egyedi ketrecben a borjak nyolchetes korukig tarthatók, e felett csak betegség, viselkedési zavar esetén, állatorvosi utasításra helyezhetők el ily módon. Nyolchetes kor alatt a ketrec szélessége legalább az állat marmagasságának 0,8-szerese kell, hogy legyen, valamint hézagolt oldalfal szükséges a vizuális kapcsolattartás miatt. A beteg, elmaradott borjak részére elkülönítő rendszeresítése szükséges. Kéthetesenél idősebb borjaknak az állattartó köteles biztosítani elegendő mennyiségű friss ivóvizet vagy más folyadékot, rosttartalmú takarmányt pedig legalább naponta egyszer, valamint annyi vasat, hogy vérükben a hemoglobinszint 4,5 mmol/liter legyen. A napi rostbevitelt nyolchetes koruktól húszhetes korukig minimum 50 g-ról 250 g-ra kell emelni.

A gondozó az istállózott borjakat legalább naponta kétszer, a szabadban tartottakat legalább egyszer meg kell, hogy szemlélje. Zárt istállókban az előírt idejű és erősségű világítást biztosítani kell, 9-17 óra közötti időben tilos a borjakat sötétben tartani. A mesterséges szellőzteté-

sű épületekben a szellőztetési rendszer meghibásodásának jelzésére 2005. január 1-től riasztórendszer alkalmazása kötelező, valamint a meghibásodás esetére kisegítő megoldásról kell gondoskodni. A műszaki berendezések ellenőrzése naponta legalább egyszer kötelező, az észlelt hibát azonnal el kell hárítani és haldéktalanul meg kell tenni minden óvintézkedést az állatok jóllétének és az Európai Unió állatvédelmi jogszabályaival a hazai jogszabályok teljes egészében harmonizáltak, annak ellenére, hogy az első törvényünk 1998-ban látott napvilágot. A honi állattenyésztésben, a nagyüzemi állattartásban a korábban állathigiénia tárgykörébe tartozó területek magukba foglalták az állatjólléti szabályozásokat.

Tehenészeinkben az elmúlt éveket értékelve a leggyakrabban előforduló problémák a következők:

- ✓ nyolchetesnél fiatalabb borjak egyedi ketrecben való tartásának hiánya,
- ✓ tenyésztőszők felnevelése minimális mozgáslehetőségek mellett,
- ✓ tejelő tehenészetek legelő, kifutó nélküli tartása,
- ✓ csúszós, hiányos, repedezett padozat,
- ✓ hőstressz elleni védelem részleges hiánya,
- ✓ kötetlen istállóban zsúfoltság, szarvatalánítás elmaradása,
- ✓ főcstej itatáshoz hiányos hűtő és melegítő kapacitás,
- ✓ őszi, tavaszi időszakban használhatatlan karámok, kifutók.

A hazai tehentartók érintettsége mindezen problémákban változó. Alig vagy egyáltalán nem érintett 40 ezer kötött tartású kisüzemi, háztáji tehenészet, kb. 120 ezer tehén tartója, leginkább érintettek a régi-, zárt-, kötött nagyüzemi tehenészetek, melyekben 44 ezer tehenet tartanak.

Legjobbak a fejlett technikával rendelkező magas minőségi és fajlagos termelési jellemzőkkel rendelkező nagyüzemi tehenészetek. Az 1990 előtt kialakított telepek technológiája mára amortizálódott, a trágyakezelés a legfőbb probléma. Itthoni tehenészeti telepeink úgy orvosolhatják legkönnyebben ezen hiányosságait, és úgy tudnak megfelelni az EU környezetvédelmi és állatjólléti követelményeinek, ha élnek az Unió és a Magyar Állam által kínált pályázati lehetőségekkel.

A pályázati kiírások két fő forrásból táplálkoznak:

I. NVT (Nemzeti Vidékfejlesztési Terv):

Igénybevételének lehetőségei két alapvető téma köré csoportosulnak:

1. Környezetvédelmi alintézkedések:

- ✓ trágyakezelés, tárolás telepen belül és kívül történő megoldására
- ✓ trágya kijuttatás, a telepen kívüli felhasználása.

2. Állatjólléti és Állathigiéniai alintézkedések:

- ✓ a már működő állattartó telepeken igénybe vehetők a fenti tárgykörben meghatározott területek javítására: padozat, mikro-klíma, telepi biztonság, férőhelyszükséglet, tartás- és takarmányozás technológia, szakszerű gondozás, műszaki fejlesztések
- ✓ beruházás megvalósulása esetén legfeljebb három éven keresztül maximálisan évi 25 ezer € folyósítható
- ✓ többletköltség címén évi 10 ezer € vehető igénybe, abban az esetben ha a pályázó állattartó telepe megfelel a jogszabályokban foglaltaknak és azt saját költségén, a határidők kötelezővé válásának határideje előtt alakította ki.

II. AVOP (Agrár- és Vidékfejlesztés Operatív Program)

1. Igénybe vehető új beruházás esetén.
2. Már meglévő telepek esetén igényelhető támogatás (ha nem fordult az NVT lehetőségéhez), egyéb célú felújításra: telepi burkolat, kiszolgáló létesítmények, tűzi-víz tárolás, tetőfedés, szigetelés, erős és munkagép beszerzés.

Az állattartók is tudatában vannak annak, hogy a jóllét biztosítása a gazdaságos termelés egyik elengedhetetlen feltétele. Ehhez az alap az állat biológiai igényeinek ismerete. Ezen ismeretek gyakorlati hasznosítása a tenyésztő, az állattartó, az állategészségügy és az állatvédelem közös ügye.

Dr. Szmodits Tibor, nyugalmazott minisztériumi főtanácsos

EMLÉKEZÉSEK

3.2. AUSZTRIA

Nem véletlen, hogy e sorozatban a szarvasmarha-tenyésztésben a szomszédos Ausztria előkelő helyen szerepel. Minisztériumi pályafutásom során a hatvanas évek elejére lapozom vissza a kalendáriumot, hogy a - az évtizedes "elzártság" után - a kapcsolatok felvételének nyomát megtaláljam. A kezdeményezés kétoldalú volt; egymás megismerése, a hasznosítható tapasztalatszerzés igénye kölcsönös volt. Az ötlet minisztériumainktól, a tenyésztő szervezetektől, a tudományos intézményektől kiindulva, idővel a tenyésztő gazdaságok szintjéig terjedt. Ez a törekvés később jelentős tenyészállat importtal is bővült, melyhez a politika és a diplomácia "áldását" is megkaptuk...

Ebben a folyamatban a magyar részről a Minisztérium /FM majd MEM/ ágazati főosztálya, a MMI jogelődei /OTUF, OAF/, az Állami Gazdaságok Országos Központja /ÁGK/, az Állattenyésztési Kutatóintézet és az Agráregyetemek professzorai, valamint a TERIMPEX /külkereskedelmi vállalt/ tevékeny szereplők voltak. Az osztrák féltől az ágazati Minisztérium illetékes főosztályát, a társadalmi alapon példaszerűen működő /akkor 25 tagot számláló/ tenyésztőszervezetet, ezek csúcsszervét, az Osztrák Szarvasmarha tenyésztők Központi Munkaközösségét /ZAR/, a mezőgazdasági kamarákat, a szakmai tudományos intézeteket és az együttműködést hatékonyan szervező és lebonyolító "AUSTROVIEH" kereskedelmi céget elismerés illeti.

A gyümölcsöző kapcsolatok elmélyítéséhez az Európai Állattenyésztők /FEZ/ és a Tarkamarha Tenyésztők Szövetsége /EVT/ is nagymértékben hozzájárult.

Az osztrák ill. magyar szakmai delegációk a hatvanas évek kezdetén éven-

ként kétszer, majd évenként felváltva egy hetes tanulmányút keretében találkoztak. Osztrák barátainkat általában a ZAR elnöke, vagy a minisztérium szekció vezetője irányította. A delegáció tagjai: a tenyésztő szervezet ügyvezetője, kamarai igazgató, az AUSTROVIEH vezérigazgatója, egy-egy tudományos intézmény jeles képviselője, - általában 5-6 személy - volt. A magyar delegáció élén a minisztérium főosztályvezetője, vagy helyettese ill. megbízottja /egy ízben magam is/ állt; tagjai az OAF, az ÁGK egyik szakmai vezetője, a megyei állattenyésztési felügyelőség egy-egy igazgatója, ill. állattenyésztő professzor volt, /általában azonos létszámban/. A delegáció programját az előzetesen egyeztetett igényeknek megfelelően a vendéglátók állították össze. A delegáció-csere "rangját" a miniszteri fogadás, a díszebéd keretében folyó eszmecsere adta. A program szakmai értékét a mesterséges termékenyítő- és teményvizsgáló állomások, élenjáró tenyészetek látogatásával gazdagították, kiegészítve a kikapcsolódást is biztosító kulturális programokkal /természeti szépségek, múzeum, opera látogatások stb./. A protokolláris jellegű fogadásokon

túl, mindkét vendéglátó nagy figyelmet fordított a szakmai, emberi és baráti kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

Vendégeink nagy elismeréssel szóltak a tenyésztés szempontjából igen kedvező, nagyüzemi adottságainkról, szakembereink hozzáértéséről, a gazdaságok tudomány által is támogatott tenyésztési és termelési eredményeiről, a központi irányítás hatékonyságáról, a magyaros "vendéglátásról". Mi pedig a tenyésztőmunka példaszerű társadalmi irányításának hatékonyságáról, a mezőgazdasági kamarák hasznos tevékenységéről, a gazdaságok gépesítéséről, a számítástechnika fejlettségéről nyilatkozhattunk dicsőre. Nagy élményt jelentettek a tenyészállat-aukciók, kiállítások és állat bemutatók. /Ried i.I., Wells stb./, amelyek valóságos népnépélvyszámba mentek.

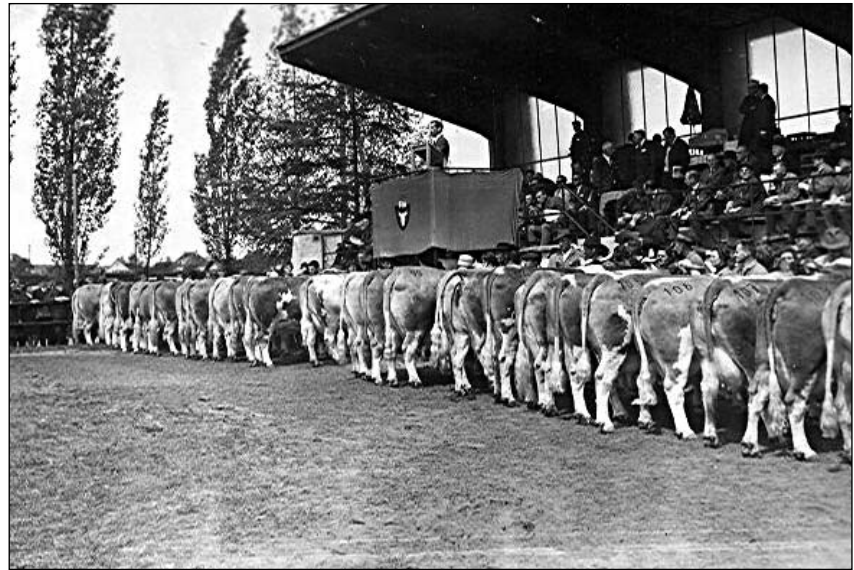
Ausztria földrajzi és természeti adottságai hazánkétól eltérőek. 8,2 millió ha. művelés alatt álló területének mintegy fele erdő. A mezőgazdasági művelés alatt álló terület - 41 %-a szántó, 25 %-a rét, 8,7 %-a legelő és 22,5 %-a alpesi gyepterület - adta takarmánybázis a szarvasmarha tenyésztés alapja. Az 1961. évi adatok

Vendégeink meglelégedéssel szemlélik az osztrák tarka bikák ivadékcsoportját

szerint a 2,4 millió szarvasmarha állomány fele tehén. Ennek 40 %-a hegyitarka, 15,7 % pinzgauai, 13,3 % borzderes, 11,7 % murbodeni, 11,3 % szőke marha /Blondvieh/ volt, míg a fennmaradó hányad egyéb fajtákra és keresztezésekre jutott. /Müller: Rinderzucht in Österreich 1958./ Azóta az osztrák szarvasmarha tenyésztésben a következő főbb változások tapasztalhatók: az állomány csökkent, érvényesült az üzemi koncentráció, a fajta arányok jelentősen változtak /drasztikusan csökkent a "kisebb fajták" aránya, nőtt a holstein friz fajtatiszta tenyésztési és keresztezési szerepe/ a "fajlagos hozamok" látványosan emelkedtek. Az EVT 1983 évi kiadványa szerint az 50 %-nál több hegyitarka vérségű állomány 74 %-ra nőtt; 60:40 %-os tej - hús tenyésztési aránnyal.

A Ried-i tenyészállat kiállításon Dr. O. Föger elismerő szavait hallgatja a hozzáértő közönség

Az EDV 2003. évi jelentése /Jahresbericht/ szerint a 280.000 törzskönyvezett hegyitarka jellegű tehén átlagos tejtermelése 6177 kg tej, 4,14 % zsír és 3,45 % tejfehérje termeléssel.

Nem csoda, hogy a magyar szakemberek figyelme a magyartarka nemesítése céljából már a 60-as években az osztrák tarkára terelődött. Nekem jutott az a megtiszteltetés, hogy 1963 augusztusában az első négy osztrák tarka bikát /tenyészűsző áron!/ teteménvizsgálatra megvásároljam. A kedvező eredmények birtokában az osztrák tarka import jelentősen fellendült, neves hazai tenyészetek /Kocsér, Bonyhád, Alsótengelic, Csepreg stb./ ki-

alakultak hozzáértő szakembereink munkája nyomán. Sajnálatos, hogy ez a folyamat a hazai szarvasmarha-tenyésztésben bekövetkezett fajtaváltás következtében jelentős törést szenvedett a mindnyájunk által szeretett magyartarka állomány kárára!

Befejezésül azonban kötelességem megemlékezni azokról a kitűnő osztrák kollegákról, akik kétoldalú kapcsolataink megteremtésén, fejlesztésén fáradozva elévülhetetlen érdemeket szereztek. Közülük - a teljesség igénye nélkül - a minisztériumi vezetőket, F. Ebenbauer, F. Stelzer és W. Müller urakat említem. A

ZAR részéről F. Manndorfer, a tenyésztőszervezetek területéről O. Föger, a kamaráktól B. Laber és Stock valamint az AUSTROVIEH vezérigazgatóit Eckstein, P. Krisper és A. Pohl urakat emelem ki. Tevékenységünkért a magyar tenyésztők hálásak lehetnek, hiszen ők igaz barátaink voltak és a nehéz történelmi időszakban is hazánkért, népünkért, a magyar szarvasmarha-tenyésztés fejlesztéséért bizonyítottan sok áldozatot hoztak. Büszke vagyok arra, hogy személyes barátságukkal is megtisztultam. Ezt a kapcsolatot a még élőkkel ma is hűséggel ápolom, az elhunytak emlékét pedig szívemben megőrzöm.

KIEMELT PÁRTOLÓ TAGJAINK

ALLTECH HUNGARY Kft.

1107 Budapest, Szállás u. 5.

HUNLAND TRADE Kft.

2347 Bugyi, Ráda puszta

SANO MAGYARORSZÁGI Kft.

8000 Székesfehérvár, Gugásvölgyi u. 15.

TAURINA-KANIZSA Kft.

8800 Nagykanizsa, Szent Flórián tér 18.

ZALAHÚS Rt.

8900 Zalaegerszeg, Balatoni u. 5-7.

PÁRTOLÓ TAGJAINK

AGRO-LEGATO Kft.

1134 Budapest, Lőportár u. 16.

BENTLEY Magyarország Kft.

2040 Budaörs, Puskás Tivadar u. 4.

BOVIMARKET Kft.

1033 Budapest, Vörösvári u. 97.

DÉLI-FARM Kft.

6712 Szeged, Kettőshatári u. 6.

DUNA-BŐR Kft.

6320 Solt, Kossuth u. 65.

Füller Imre - Polgár J. Péter - Húth Balázs - Hornyák Zoltán - Lengyel Zoltán

MAGYARTARKA NÖVENDEK BIKÁK VÁGÁSI ADATAINAK ÉRTÉKELESE

Bevezetés

Az STV-re alapozott szelekció a magyartarka fajtákban nem elegendő, így nem nélkülözhető az ivadékok teljesítményének vizsgálata. A húsmínőség garantálása és folyamatos javítása nélkül a fajta versenyképessége nehezen örízhető meg. A tenyészbika előállító tenyészetekben folyó szarvasmarha hizlalás kedvező kereteket kínál egy szervezett, metodikailag is egységes üzemi teljesítményvizsgálat rendszerének kialakítására (Aumann, 2003., Füller and Húth, 2003). A hegyi tarka fajták hústermelő-képességének vizsgálata széles irodalmi feldolgozottsággal bír (Bozó, 1993., Bozó et al 1991, Csukly et al 1986, Kögel and Pickl 1990 Leitgleb 1997, Rittmannsperger 1972, Schwarz 1997.). A magyartarka fajta vágási paramétereinek vizsgálata, hústermelő képességének értékelése új feltételek között kerül tesztelésre, ha ezen vizsgálatokban a tenyészbika jelölt utódcsoportjainak adatait értékeljük.

Anyag és módszer

A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete megkezdte a hús tenyészték megállapítását célzó vizsgálatokat. Évjáratonként 8-12 tenyészbika 12-15 hímivarú utódját hizlaljuk a 120. életnaptól vágásig. A hizlalás alatti takarmányozás tömegtakarmányra és korlátozott mennyiségű abrakra alapozódik (100 kg élősúlyra 1 kg abrak). A silókukorica szilázst ad libitum fogyasztják az állatok. A hizlalás végén a minősítő vágás a Zalahús Rt. Zalaegerszeg vágóhídján végeztük. Mértük a féltetek súlyát, valamint a vágási %-ot. A vizsgálatok során a vágóson mérünk 1 órás pH-t, és a hűtőházban a 24 órás pH-t. A vágott testet EUROP minősítő rendszerben bíráljuk.

Az adatok kezelését és rendszerezését Excel for Windows 7.0 szoftverrel, a statisztikai értékelést, a korrelációs vizsgálatokat SPSS for Windows 9.0 statisztikai

Paraméter			bizonyított apai hatás
Kor, nap	Átlag	526	-
	Szórás	68	
Hízalási végsúly, kg	Átlag	587	***
	Szórás	51,3	
Vágáskori nettó súly, kg	Átlag	564	***
	Szórás	52,4	
Veszteség vágásig, %	Átlag	4,25	**
	Szórás	2,01	
Testtömeggyarapodás hizlalás alatt, g	Átlag	1177	***
	Szórás	212	
Élet napi testtömeggyarapodás, g	Átlag	1139	**
	Szórás	161	
Vágási %	Átlag	58,62	-
	Szórás	2,02	
Féltetek 1h súlya, kg	Átlag	330	***
	Szórás	32,05	
EUROP izmoltság E=1... P=5	Átlag	2,86	-
	Szórás	0,65	
EUROP faggyússág (1-5)	Átlag	2,56	**
	Szórás	0,49	
Fej, vágási súly %-a	Átlag	2,88	**
	Szórás	0,53	
Bőr tisztítatlan, a vágási súly %-a	Átlag	9,02	***
	Szórás	0,76	
4 láb vég, a vágási súly %-a	Átlag	2,14	**
	Szórás	0,32	
Vesefaggyú, a vágási súly %-a	Átlag	1,18	***
	Szórás	0,39	
P > 0,05 = **			
P > 0,01 = ***			

1. táblázat Magyar tarka növendék bikák átlagos vágási eredményei

kai programcsomaggal készítettük el. Az összegyűjtött adatok egy részét rendszerbe foglalva kiküldjük Ausztriába, ahol a megállapodásunk értelmében Németország, Ausztria és Magyarország közösen végzi a hús tenyészték becslést.

Vizsgálatok és eredmények: A programban eddig levágott 244 növendék bika adatait előzetesen értékeltük. A bikák

életnapra számítva 1139, egy hizlalási napra 1177 gramm súlygyarapodást értek el.

Megállapítottuk, hogy a vágási kitermelés átlagosan 58,62% volt, ami R+ izmoltsági és 2,56 átlag pontértékű faggyússági minősítéssel jár együtt (1. táblázat).

Az apa hatása a gyarapodási értékek esetében igen, a vágási kitermelés (vágá-

si %) és az izmoltság esetében nem bonyolítható. A vágáskor visszamért tisztítatlan bőr és a vesefaggyú vágáskori súlyra vonatkoztatott %-os aránya 1%-os, a 4 lábvége és a fej súlya 5%-os bizonyítottsági szinten különbözik a féltestvércsoportok esetében.

A vágási kitermelés (%) egyik vágási paraméter esetében sem mutatott összefüggést (2. táblázat).

Az apák utódcsoportjainak hizlalási alatti gyarapodási adatai erősen eltérőek voltak (1064-1432 g). Az EUROP minősítés, a vágási melléktermékek adatai és a hizlalás alatti paraméterek alakulása az apák esetében eltérő eredményeket mutatnak (3. táblázat).

Következtetések

A magyartarka növendék bikák apai féltestvércsoportjainak hizlalási és vágási paraméterei és a paraméterek közötti összefüggések apánként eltérően alakulnak. Az eltérő apáktól származó utódok esetében a hizlalás alatti gyarapodási jó teljesítmény nem esik egybe a jó EUROP minősítéssel. Az EUROP minősítés és a hizlalás adatainak értékelését célszerű csontozási adatokkal kiegészítve tovább vizsgálni.

Paraméter	Vágási %	Féltestek súlya, kg (1h)	Fej, kg	4 lábvég, kg	Bőr, kg	Vesefaggyú kg
Hizlalási végsúly, kg	-0,04	0,92**	0,51**	0,3**	0,63**	0,18**
Vágási %	-	0,28**	0,02	0,00	0,08	0,02
Féltestek súlya, kg (1h)	-	-	0,47**	0,29**	0,54**	0,23**
Fej, kg	-	-	-	0,50**	0,44**	0,19**
4 lábvég, kg	-	-	-	-	0,44**	0,2**
Bőr, kg	-	-	-	-	-	0,09

2. táblázat Növendék bikák vágási adatainak korrelációs mátrixa

KPLSZ	Testtömeg-gyarapodás életnapra, g	Testtömeg-gyarapodás hizlalás alatt, g	Vágási súly, kg	4 lábvég, %	bőr, %	vesefaggyú, %	EUROP izmoltság E=1, P=5	EUROP Faggyússág g 1...5
13399	1220	1300	570	2,08	8,86	1,22	2,95	2,34
15510	1123	1064	639	1,82	8,04	1,15	3	2,18
15511	1072	1075	570	2,07	9,13	1,21	2,5	2,66
15669	1099	1144	544	2,18	9,36	1,23	2,46	2,26
15670	1115	1163	560	2,38	8,94	1,53	3,18	2,25
15671	1077	1091	553	2,1	9,23	1,18	2,63	2,54
15672	1082	1108	546	2	8,86	1,47	2,72	2,63
15894	1259	1432	557	2,02	8,5	1,44	2,88	2,77
15895	1197	1200	575	2,06	8,75	0,81	3	2,33
15985	1350	1421	587	2,04	8,95	0,8	2,75	2,58
Adott paraméterben a legjobb átlagos teljesítmény.								
Adott paraméterben a leggyengébb átlagos teljesítmény.								

3. táblázat Apai féltestvér bikacsoportok vágási teljesítményének átlagos értékei

Beérkezési határidő: 2005. július 15.

III. TARKA FOTÓPÁLYÁZAT

A pályázat rövid ismertetése: Bonyhádon, a Tarka Fesztiválhoz kapcsolódóan harmadik alkalommal rendeznek fotókiállítást, amelynek témája a szarvasmarha és annak tenyésztése. Tehát nem kizárólag a magyartarka fajta egyedei örökíthetők meg, hanem valamilyen szarvasmarha fajta, bármilyen környezetben és bármely módon! A pályázat nyitott, azon foglalkozástól, lakóhelytől és életkortól függetlenül bárki részt vehet, fekete-fehér és színes papírképekkel. A pályázatot szakmai szempontból felügyeli a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete és a Magyar Fotóművészeti Alkotócsoporthoz Országos Szövetsége.

Pályázati feltételek: egy szerző maximum öt alkotást küldhet be. Ezen belül a fekete-fehér és a színes papírképek aránya szabadon eldönthető. A fotók mérete 18x24 cm legyen. Minden pályamű hátoldalán jól olvashatóan szerepeljen a szerző neve, postacíme, telefonszáma, továbbá a fotóművészeti alkotás címe és a felvétel helyszíne is. A fényképeket visszaküldésre is alkalmas csomagolásban kérjük beküldeni, ajánlott nyomtatványként. A kiállítás népszerűsítésével kapcsolatos publikációkban szerzői jogdíj fizetése nélkül jelennek meg - a szerző nevének feltüntetésével és tisztelet példány biztosításával - a ki-

állítás szereplő művek. A Magyartarka Tenyésztők Egyesülete a kiválasztott képek közlési jogát esetleg megvásárolja szakmai lapjában való felhasználásra, a szerzőkkel való egyeztetés után.

Nevezési díj: a beküldött alkotások számtól függetlenül 400 Ft/fő, amelyet postaköltségre és a kiállítás népszerűsítésére kívánnak felhasználni a rendezők.

További információ és nevezési lap igényelhető: Vörösmarty Mihály Ifjúsági és Művelődési Központ, 7150 Bonyhád, Széchenyi tér 2. Telefonszám: (74) 451-455. A pályaműveket is erre a címre kell beküldeni, vagy személyesen beadni.

Beküldési határidő: 2005. július 15.

Zsűrizés: 2005. július 20-28 között.

Értesítés a zsűri döntéséről:

2005. augusztus 10-ig.

SZARVASBORJÚ A TEHÉNCSORDA KÖZEPÉN

Ritka vadászélmény ígérkezett. Még az éjszaka leple alatt hagytam magam után a Nagyhagymás lábánál fekvő Balánbányát. Célirány: Csíkmadaras, onnan majd a Madarasi Hargita. Az égbolt keleti oldalán a hajnal már érezhető volt, mikor bekopogtam a csíkmadarasi vadőr kapuján. Czirják András vadőr és Jakab Ferenc erdőmérnök már vártak, hiszen a három órás szekérút fel a Hargitára, indulásra sürgetett.

Szekérre ülve, a vadőr mesél. A pásztorok még a tavasz folyamán megfogtak egy árván maradt szarvasborjút. A szarvastehen a farkasok áldozatául esett, s a még csak pár napos szarvasborjú túlgyenge volt a menekülésre. Juhász Gyula pásztor megtalálta és az esztenához vitte, üvegből tejjel táplálta. Közben a csorda egyik tehene megborjazott, de a borjú nem maradt életben. Ekkor történt a csoda, a tehén elfogadta az árván maradt szarvasborjút, szoptatni kezdte és néhány nap múlva már nevelő anyjával ment a csordával legelni a kis örökbefogadott. Együtt járták a Hargita tetőt, ott, ahol a fenyők karcolják a felhőkkel tarkított kék eget. Itta a forrás tiszta vizét, nem tért vissza a fenyvesek rengetegébe, a vadonba. A pásztorok a kis szarvasborjút el is keresztelték, a Misu nevet kapta.

A pásztorok talán még a korábbi is jobban teljesítették kötelességüket,

fokozott éberséggel vigyázva a csordára és Misura.

Az idő hamar eltelt és már fenn vagyunk a Hargita tetőn, ahol a pásztoroktyúk csaholása fogad és megpillantjuk a kis szarvasborjút - Misut - a tehéncsorda közepén. Szívet melengető élmény! A csordában ott a szarvasborjú nevelőanyja mellett. Azonnal elkészítettem a képriportot erről a nem mindennapi eseményről, amikor a tehén szoptatja a kis elárvultat, miközben az nagyokat ugrik vékony lábaival. A tehén nyakában kolomp szól, jelezve hollétüket.

A mérnök úr bejelentette, hogy sajnos, Misut elviszik más vidékre, talán más országba. Vérfrissítés céljából érté-

kesítik. Még egyszer utoljára megszoptatja a magyartarka tehén- pótmama, a Kárpátok királyának elárvult borját. Nem volt egyszerű a jól fejlett szarvas bika-borjút a szekérre tenni. Elszorult szívvel ballagtam a Misut szállító szekér után, vissza-visszatekintve az oly sok élményt nyújtó vén Hargitára.

... vajon mikor és hol fogja visszafogadni a vadon, milyen fejlődés lesz majd? Próbáltam magamban felidézni Áprily Lajos versét, hiszen a költő is egy hasonló eset ihlete, mikor megszületet a magyar líra egyik legszebb verse "Az íriszrai szarvas".

AZ IRISORAI SZARVAS

Virradat. A fákra egyre csendesebben
Rivallt alá a mély felhő-torok.
Gáncsot vető boróka rengetegben
Akadtak rá a csorda-pásztorok.

A gornyikhoz levitte nemsokára
Tarkóra vetve a szilaj csobán,
S megvolt az alku egy-kettőre
Ára egy korty fenyővíz
És egy marék dohány.

A simmentáli borjának fogadta
Fakorlátos, legeltető helyén,
Tőgyén mohon csüngött az istenadta,
És elfelejtve, hogy testvértelen.

És elfeledte a futó erecskét,
Melyben bukfenceket kacagva hányt,
S mely hús homályba fogadta gyenge testét,
El a zúzmósszakálú ősmagányt.

És elfeledte a forrás kis odvát,
Melynek tükre csábító titok,
S ha eltikkadva meg-megszomjazott,
Hát napverte, langyos vályúból ivott.

Kristály tükrében nem láthatta mását,
Mikor szarva büszkén tükrözött,
Meg nem sejtette büszke származását,
És borjaknak nőtt fel borjak között.

És lett pompás agancsú háziállat,
Vadász szívekben dobbantó remek,
S csudálva nézte, rajta mit csudálnak
Csudálkozó kiránduló szemek...

De nyárutón, mikor a kék havasról
Omlott a köd, s leszállt az ősz vele
Beláthatatlan, ködruhás magasból
Szarvasbögés hullott a völgybe le.

S akkor párát zilált remegve szája,
idegen lett palánkos otthona,
idegen lett testvére, mostohája
S a ködbe hördült, mint az orgona.

Áprily Lajos

Tóth Róza Egyesületünk elnöke az állattenyésztésben kifejtett maradandó munkásságának elismeréseként a Kuratórium döntése alapján elsőként vehette át a Guba Sándor tenyésztői díjat, amelyet ünnepélyes keretek között, a Pannon Állattenyésztési Napokon adott át Dr. Holló István, az alapító Kaposvári Egyetem Állattudományi Kar dékánja. A rangos elismeréshez ezúton is szívjből gratulálunk elnök Asszonynak és kívánjuk, hogy még hosszú éveken keresztül szolgálja hazánk állattenyésztését, különösen a szívéhez oly közel álló magyartarka fajtát.

TÓTH RÓZA

Tóth Róza a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen szerzett agrármérnöki diplomát. A diplomázást követően a Dél-Pest megyei Kocsérra került, ahol a Petőfi Szövetkezet főagronómusa, majd 1965-től napjainkig elnöke lett.

A gyenge minőségű fölterületek miatt szövetkezetében az állattenyésztést helyezte előtérbe, és ennek nyomán, a tenyésztési munka eredményeként törzstenyésztési elismerést nyert a szövetkezet magyar lapály sertésenyésztete, fésűs merinó és racka juh tenyésztete, valamint a magyartarka hús- és kettőshasznosítású állomány. Szövetkezetében megtalálható az őshonos magyarszürke állomány is, de lótenyésztéssel is foglalkoztak.

Tóth Róza évtizedeken át az állattenyésztést szolgálta, és különösen a szarvasmarhatenyésztés terén széleskörű elismerést vívott ki. Különösen ismert elhiva-

tottsága és megszállottsága az európai hegyitarka tenyésztők körében, akik gyakran megfordultak a kocséri szövetkezetben, vagy a többi magyartarka tenyésztő gazdaságban. Nagyra értékelte munkáját a díj névadója, Guba Sándor is, aki rendszeres látogatója volt a számára oly kedves törzstenyésztetnek.

Az állattenyésztésben kifejtett munkája elismeréseként 1978-ban Állami Díjjal tüntették ki.

Az 1989-ben alapító tagként vett részt a Magyartarka Tenyésztők Egyesülete létrehozásában, melynek ekkor 37 tagja volt. Alapítása óta az Egyesület elnöke. Munkálkodása alatt az Egyesület is szépen gyarapodott, hiszen ma 778 tagja van. 2001-ben a Magyar Szarvasmarhatenyésztők Szövetsége Csukás Zoltán díjjal ismerte el munkásságát.

Füller Imre ügyvezető igazgató, MTE – Harmat Ákos tenyésztésvezető, MTE

TENYÉSZTŐSZERVEZETI FELÜLVIZSGÁLATOK A MAGYARTARKA TENYÉSZTŐK EGYESÜLETÉNél

Minden évben az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet (OMMI) az Egyesületek tenyésztetein keresztül vizsgálja a tenyésztő szervezetek működését. 2004. évben az ellenőrzés során a Magyar Tarka Tenyésztők Egyesületénél harmincnégy tenyésztetet vizsgáltak az OMMI szakemberei, június 8-tól szeptember 15-ig. Az idei évben először nem csak termelésellenőrzés alatt álló tenyészteteket, hanem olyan tagjainkat is átvilágítottak tenyésztési szempontból, ahol nem folyik termelésellenőrzés. A vizsgálódás az egyedi jelölésre, (megtalálható-e minden állatban az ENAR füljelző) a nyilvántartásra, (az állatok be- és kijelentése rendben és időben történik-e, vezetnek-e nyilvántartásokat) származás ellenőrzésre (szűrőpróba szerűen DNS vizsgálat alapján igazolható-e az egyed származása, apa, anya) és termelésellenőrzésre (szakszerűen folyik-e akár a tejtermelés, akár a hústermelés ellenőrzése) terjedt ki. Év elején az előre megállapított metodika szerint folytak a vizsgálatok. A bizottság egyes osztályzatot ad, ha a hiba javíthatatlan, kettest, ha javítható a hiba és harmast, ha megfelelő az eredmény. Az ellenőrzések megadott időpontja előtt általában egy hónappal felkerestük tagjainkat az OMMI szakembereivel együtt és segítettünk az előkészületekben. Talán ennek is köszönhető, hogy egyetlen egy alkalommal sem fordult elő javíthatatlan hiba a felülvizsgálat során. Azért voltak olyan tenyészteteink is, ahol első alkalommal kettes osztályzatot kaptunk, de a mai napig minden hiba javításra került.

A tényleges vizsgálatok végeredménye szerint Egyesületünk minden tenyésztete hármast osztályzatot kapott, vagyis 100%-ban megfeleltünk az előírásoknak. Néhány dologra szeretnénk felhívni tagjaink figyelmét:

Az ENAR pótlásokat időben rendelkezék meg, vagy kérjék a felelős állatorvost a pótlás elvégzésére. Ugyanígy az állatok 7 napon belüli be- és kijelentésének zökkenőmentes intézéséről se feledkezzenek

meg. Szóljanak az illetékes ENAR felelősnek.

Az idei évtől kötelezően marhalevél nyilvántartót kell a tenyésztőnek vezetnie, így tudják követni az állományukban bekövetkező változásokat.

Ami még problémát jelentett az a termékenyítések bejelentése. Amennyiben vállalkozó inszeminátor végzi a termékenyítést, kérjenek termékenyítési jegyet és kérdezzenek rá a bejelentésre is. Amennyiben természetes fedeztetés folyik, azt a megfelelő bejelentő dokumentumon ki-nek-kinek magának kell intéznie. A meg-

felelő nyomtatványt a TER felelős állatorvostól lehet kérni minden megye állategészségügyi állomásán. Fontos, hogy ezeknek a bejelentési kötelezettségeknek eleget tegyenek.

Úgy gondoljuk, a 2004 évi tenyésztőszervezeti felülvizsgálati szemlén tagjaink segítőkészsége, az OMMI munkatársainak és az Egyesület szakembereinek hozzájárulása alapján jól vizsgáztunk.

Tenyésztet neve	Minősítés			
	Jelölés	Származás-ellenőrzés	Nyilvántartás	Teljesítmény-vizsgálat
Medve János, Ózd	3	-	3	-
Néma Kft., Akasztó	3	3	3	3
Agrárszövetkezet, Hajdúböszörmény	3	3	3	3
Csuka Gáborné, Hajdúnánás	3	-	3	3
Petőfi Mg. Kft., Derecske	3	3	3	3
Allami Ménesbirtok Rt., Mezőhegyes	3	3	3	3
Halász Imre, Hódmezővásárhely	3	3	3	3
Nagypál Emília, Mártély	3	-	3	3
Füleki Elek, Ecsegfalva	3	-	3	3
Gazdaszövetkezet, Gyúró	3	-	3	3
Dr. Antalffy György, Csákvár	3	-	3	-
Dr. Zichy Aladár, Sárhatvan	3	-	3	3
Szekeres Kft., Polgárdi	3	-	3	-
Barna Farm Kft., Dormánd	3	3	3	3
Antal Attila, Alsótold	3	-	3	-
Mg. Term. és Váll. Szöv., Cserkeszőlő	3	3	3	3
ULME Kft., Ozmánbük	3	-	3	-
Gyergyák János, Zalaegerszeg	3	-	3	-
Dráva-Agro Rt., Felsőszentmárton	3	3	3	3
Tarka-Hús Kft., Polány	3	3	3	3
Fábián Béláné, Majos	3	-	3	3
Kossuth Mg. Szöv., Tevel	3	3	3	3
Pannónia Mg. Rt., Bonyhád	3	3	3	3
Hetyei Berzsenyi Szöv., Egyházashetye	3	3	3	3
Family Kft., Mesterháza	3	3	3	3
Ráczné Gyalog Stefánia, Szombathely	3	3	3	3
Savaria Szövetkezet, Gencsapáti	3	3	3	3
Húshasznú Bt., Nyőgér	3	3	3	3
Bónácz János, Cegléd	3	-	3	3
Petőfi Mg. Szöv., Kocsér	3	3	3	3
Ficsór Árpád, Dunaharaszti	3	-	3	3
Mátyás János, Kakasd	3	-	3	-
Petőfi Mg. Szöv., Kocsér (húshasznú)	3	-	3	3

A felülvizsgálatok eredményei 2004. évben